

14. Braun-Blanquet J. Pflanzensoziologie. Grundzuge der Vegetationskunde. 3. Aufl. / Josias Braun-Blanquet. – Wien-New York: Springer-Verlag, 1964. – 865 S.
 15. Копецький К., Геґнґ J. K fytoecnologickemu hodnoceni a rozsiřeni antropogennich porostu s *Anthriscus nitida* (Wahl.) Haszlinzsky v Orlickych horach // Preslia. 1974. – P. 57-63.
 16. Westhoff V. The Braun-Blanquet approach / V. Westhoff, van der E.Maarel // [Whittaker R. H. (ed.)] / Classification of plant communities : Hague, 1978. – P. 287-399.

References

1. Aripieva L. A. (2007) O rudieral'noi rastitel'nosti gorodov Kurskoi oblasti III Vsierossiiskaia shkola-konferentsiia. I chast' "Aktual'nye problemy gieobotaniki". Pietrozavodsk, 2007, pp. 15-18 (In Russian).
 2. Briedikhina Yu.L., Kolomiichuk V.P. (2009) Sanitarnyi stan parkovykh nasadzhen' mesta Melitopolia. Materialy mizhnarodnoi konferentsii molodykh uchenykh "Aktual'ni problemy botaniky ta ekologii". Ternopil', 2009, pp. 60-61 (in Ukrainian).
 3. Vinogradova Yu.K., Maiorov S.R., Khorun L.V. (2006) Piervye itogi realizatsii proiekta "Chiernaia kniga" Sredniei Rossii. Tovarišhestvo nauchnykh izdaniĭ KMK, 2006, pp.45-48 (In Russian).
 4. Il' minskikh N. G. (2011) Obzor rabot po florie i rastitel'nosti gorodov. Geograf.viestn., 2011, no 1(16), pp. 49-65 (In Russian).
 5. Imshenets'ka N.A. (2000) Fitotsenotichna struktura parkovykh nasadzhen' L'vivshchyny ta shliakhy ii vdoskonalennia, Dis. to obtain scientific. degree of Ph.D, L'viv, 2000. 162 p. (in Ukrainian).
 6. Kaspruk O.I. (2004) Ekologichna struktura sadovo-parkovykh fitotsenoziv starovynnoi chastyny m. L'vova. Nauk. visn., 2004, no 14(8), pp. 223-227 (in

- Ukrainian).
 7. Kolomiichuk V.P., Bredihina Yu. L. (2007) Sistemachnii analiz derevno-chagarnikovikh nasadzhen' m. Melitopolia. Materialy Pershoi naukovo-praktichnoi konferentsii "Roslyny ta urbanizaciia". Dnipropetrovs'k, 2007, pp. 34-37 (in Ukrainian).
 8. Mirkin B.M., Naumova L.G. (2009) Miietod klassifikatsii rastitel'nosti po Braun-Blankie v Rossii. Zhurn. obsch. biologii., 2009, Vol. 70, no. 1, pp. 66-77 (In Russian).
 9. Mirkin B.M. (1986) Chto takoe sintaksonomichieskaia korriektsiia v miietodie Braun-Blankie? Biul. MOIP. Otd. biol., 1986b, Vol. 91, no. 3, pp. 84-92 (In Russian).
 10. Protopopova V.V. (1991) Sinantropnaia flora Ukrainy i puti ie' o razvitiia. Kiiev: Naukova dumka, 1991. 204 p. (in Ukrainian).
 11. Sakhapov M.T., Mirkin B.M. at al. (1990) Urbototsienologii: izuchienie spontannoi rastitel'nosti gorodov. Uspiekhii sovr. biol., 1990, Vol. 109, no. 3, pp. 453-466 (In Russian).
 12. Solomakha V.A. Kostil'ov O.V. at al. Synantropna roslynnist' Ukrainy. Kiiv: Naukova dumka, 1992. 250 p. (in Ukrainian).
 13. Tsap'uk L.M. (2009) Spontanna flora parkiv i skveriv m. Ivano-Frankivs'k.: materialy nauk. konf. molodykh uchenykh "Naukovi osnovy zberezheniia biotychnoi riznomanitnosti". L'viv, 2009. pp. 100-101 (in Ukrainian).
 14. Braun-Blanquet J. Pflanzensoziologie. Grundzuge der Vegetationskunde. 3. Aufl. / Josias Braun-Blanquet. – Wien-New York: Springer-Verlag, 1964. – 865 S.
 15. Копецький К., Геґнґ J. K fytoecnologickemu hodnoceni a rozsiřeni antropogennich porostu s *Anthriscus nitida* (Wahl.) Haszlinzsky v Orlickych horach // Preslia. 1974. – P. 57-63.
 16. Westhoff V. (1978) The Braun-Blanquet approach / V. Westhoff, van der E.Maarel // [Whittaker R. H. (ed.)] / Classification of plant communities: Hague, 1978. – P. 287-399.

УДК 712:582.971.1:581.522.4

Л. Г. Варлащенко
 кандидат с.-г. наук, доцент кафедри
 садово-паркового господарства
 Уманського національного
 університету садівництва
 ludmilaum@ukrpost.ua

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТРОДУКОВАНИХ ВИДІВ РОДИНИ *CAPRIFOLIACEAE* JUSS. В ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ

Анотація. Стаття присвячена вивченню еколого-біологічних особливостей інтродукованих видів жимолості синьої із родини *Caprifoliaceae* Juss., вирощуванню садивного матеріалу в умовах Уманського національного університету садівництва для впровадження в озеленення населених місць.

Ключові слова: жимолість, інтродукція, регенерація, саджанці, живці.

Л. Г. Варлащенко

кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры садово-паркового хозяйства
 Уманского национального университета садоводства

ВНЕДРЕНИЕ ИНТРОДУЦИРОВАННЫХ ВИДОВ *CAPRIFOLIACEAE* JUSS. В ОЗЕЛЕНЕНИЕ НАСЕЛЕННЫХ МЕСТ

Аннотация. Рассматриваются возможности внедрения интродуцированных видов семейства *Caprifoliaceae* Juss. в озеленение населенных мест. Обусловлен подбор и рассмотрены методы ускоренного размножения жимолости синей *f. Edulis* – *Lonicera coerulea* Turcz.), которые есть основой для широкого использования почти во всех регионах Украины.

Жимолость синяя (*Lonicera coerulea* L.) – зимостойчивая культура. Растения теневыносливые, холодоустойчивые, быстро растут, хорошо переносят обрезку, а также городские урбозекологические условия загазованности воздуха.

В зависимости от назначения объекта озеленения, жимолость может выполнять различные функции: формировать архитектурно-художественный образ объекта; вместе с другими растениями способствовать биологической рекультивации земель, повышая их рекреационную устойчивость; защищать от пыли и шума; регулировать режим влажности и температуры.

Для того, чтобы озеленение наилучшим образом отвечало различным функциональным потребностям, при подборе сортов синеплодных жимолостей необходимо использовать их природные особенности: высоту, цвет и форму листьев, как во время вегетации, так и осенью; цветовую гамму цветков, сроки цветения и плодоношения, их продолжительность. В озеленении населенных мест жимолость синеплодную рекомендуем, как декоративное, ароматическое, съедобное и лекарственное растение для низкой изгороди, между садовыми зонами, укрепления уклонов и обрывов, декорирования водоемов.

Для ускоренного выращивания саженцев интродуцированных сортов жимолости синей использовать вегетативный способ размножения методом зеленого черенкования.

Ключевые слова: жимолость, интродукция, регенерація, саджанці, побеги.

L. H. Varlashchenko

Ph.D. in Agricultural Sciences, Assistant Professor of Department of Landscape Architecture of Uman National University of Horticulture

USE OF INTRODUCED SPECIES OF CAPRIFOLIACEAE JUSS. GENUS IN THE ARRANGEMENT OF GREEN SPACES IN POPULATED AREAS

Abstract. The article deals with the use of introduced species of Caprifoliaceae Juss. genus in the arrangement of green spaces in populated areas. The choice and measures for accelerated growing of planting stock of sweet-berry honeysuckle (*Lonicera coeruleae* L.) of the honeysuckle genus (*Lonicera* L.) are substantiated.

Typical eco-biological and valuable horticultural-ornamental traits of sweet-berry honeysuckle (*f. edulis* – *Lonicera coerula* Turcz.) were found out, which create foundation for the wide introduction in landscaping of almost all regions of Ukraine.

Sweet-berry honeysuckle is a frost-resistant and unpretentious plant. The plants are shade enduring, cold resistant, they grow rapidly, endure pruning as well as urban ecological conditions of air pollution.

Depending on the purpose of landscaping, sweet-berry honeysuckle performs various functions, it can shape architectural and artistic appearance of the landscaping object, promote biological soil reclamation together with other plants, thus improving its recreational stability; protect from dust and noise; regulate humidity and temperature conditions.

For landscaping to meet various functional needs it is necessary to take into account natural properties of sweet-berry honeysuckle while selecting its varieties: height, colour and leaf shape both during vegetation period and in autumn; colour of flowers, blossoming and fruit bearing periods and their duration.

We suggest using sweet-berry honeysuckle for the arrangement of green spaces in populated areas as a decorative, aromatic, edible, medicinal plant for low hedgerow between gardens, strengthening the slopes and steeps, low borders, hedges, scattered and group plantings as well as for decorating water bodies.

For accelerated growing of young plants of introduced species of sweet-berry honeysuckle it is advisable to use vegetative way of propagation by softwood cuttings.

Regenerative ability of honeysuckle stem cuttings depends on many biotic and abiotic factors, first of all on the variety or shape, the time of cutting, type of cuttings, the use of plant growth substances in concentrations, optimal conditions of root establishing.

The research has shown that under conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine softwood cuttings of honeysuckle (but not all shapes and varieties) have high regenerative ability when they are established under mist irrigation due to the use of early-spring and summer terms of cutting. Though the best results of root establishing showed the cuttings of such honeysuckle varieties as: Bogdana (51,0%), Medvedytsia (70,4%), Fialka (54,6%). Processes of root establishing of the cuttings of these varieties were more intensive compared to the cuttings, that were prepared from such varieties as: Stepova (51,3%), Holube Vereteno (42,8%), Tomichka (32,4%), Synia Ptytsia (31,4%).

The influence of the researched plant growth regulators was already noticeable on the first days after planting of cuttings for root establishing. The experiment results have shown the optimal concentration of water solutions of physiologically active substance KANO depending on the variety – 10 – 25 mg/l (table 2).

Thus, under optimal concentrations of physiologically active substances the massive callus genesis began on the 5 – 8 day after planting of cuttings for root establishing, for control cuttings we observed this only on the 20 – 25 day.

The treatment with water solution KANO (20mg/l during 12 hours) under the temperature of the solution 20 – 25°C had a positive influence on the root establishment and softwood cuttings development of the researched varieties of sweet-berry honeysuckle. The optimal KANO concentrations in all terms of cutting enhanced considerably regenerative ability of cuttings of all researched honeysuckle varieties, promoted the development of adventitious roots and formation of the above-ground part of the plant.

Therefore the introduction of the technology of propagation by softwood cuttings will provide the most accelerated productive and effective growing of many decorative plants, fruit crops and soft fruits. This technology is essential for the propagation of species, forms and varieties of sweet-cherry honeysuckle, which are presented in small quantities in mother specimens and gives possibility to obtain own-rooted plants with genetic homogeneity, physiological and anatomical integrity.

Постановка проблеми. Історія світового садівництва тісно пов'язана з інтродукцією дикорослих декоративних, плодових і ягідних рослин. Великим резервом розширення їх видового складу є рослинні ресурси Європейсько-Азіатського центру і, особливо ліси Правобережного Лісостепу України. Відбір кращих дикорослих рослин малопоширених декоративних, плодових і ягідних інтродукованих видів роду *Caprifoliaceae* Juss. для озеленення населених місць має велике практичне значення в Україні, яке найліпшого свого розвитку досягло у 50–80-ті роки минулого століття [2, 4].

Рід жимолостевих (*Caprifoliaceae* Juss.) включає 15 родів і близько 500 видів, а рід жимолость (*Lonicera* L.) об'єднує більш ніж 200 видів. Більшість з них декоративні і широко використовуються в озелененні і садово-парковому будівництві, деякі в медицині.

Види жимолості з синіми чи блакитними плодами використовують як харчові ягідні рослини, які близькі між собою за морфологічними ознаками [2, 4, 9].

Різноманітні ознаки кущів, листя і плодів сприяли головним чином для виділення лише на території Росії 10 видів синьо-блакитних жимолостей які були описані в 1958 році у „Флоре СССР”, а саме: *L. kamtschatica* – камчатська (Лазурна, Золушка, Герда), *L. altaica* – алтайська (Вог-ненний опал, Провінціалка), *L. Turczaninowii* – Турчанінова (№ 2–533), *L. pallasii* – Палласа, *L. stanantha* – вузько квіткова та ін. [1].

Пізніше російські і зарубіжні ботаніки переконливо довели, що всі ці тетраплоїдні види дійсно є внутріш-

ньовидовими таксонами одного виду *L. caeruleae* – жимолость синя [2, 3].

Інтродукція синьоплідних жимолостей розпочалась у 1933 році на Павлівській дослідній станції в Росії під керівництвом видатного вченого, академіка М.І. Вавилова.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні питанням інтродукції жимолостей займаються на Краснокутській дослідній станції інституту садівництва УААН.

Широкому впровадженню кущових рослин синьоплідних жимолостей в озеленення населених місць надають значення чимало дослідників і авторів (Єрмаков Б.С., 1992; Тарасенко М.Т., 1991; Плеханова М. Н., 1994) Всі види, сорти і форми жимолості синьої досить декоративні і придатні для створення живоплотів та групових посадок на дачній чи присадибній ділянці.

Дослідження, присвячені впровадженню кущових інтродукованих видів родини *Caprifoliaceae* Juss. із роду жимолость (*Lonicera* L.) в озеленення населених місць проводились і в Уманському національному університеті садівництва.

Мета досліджень — вивчення еколого-біологічних особливостей перспективних сортів інтродукованих синьоплідних жимолостей, розробка окремих заходів і способів прискореного їх розмноження та впровадження в озеленення населених місць.

Програмою досліджень були передбачені такі завдання:

– вивчити еколого-біологічні особливостей інтродуко-

ваних сортів жимолості синьої;

- встановити оптимальні строки живцювання для коренеутворення у зелених живців сортів жимолості синьої та їх укорінення;

- визначити регенераційну здатність живців залежно від метамерності пагона та типу живця;

- дослідити вплив КАНО на процеси адвентивного коренеутворення у зелених живців;

- встановити оптимальні строки пересаджування вкоріненних живців на дорощування;

- рекомендувати жимолость синю для озеленення населених місць на об'єктах різного функціонального призначення.

Об'єктом досліджень були інтродуковані, зареєстровані в Україні нещодавно та новостворені сорти жимолості синьої: Богдана, Дончанка, Голубе веретено, Медведиця, Синя птиця, Томічка, Скіфська, Степова, Українка, Фіалка.

Методика дослідження. Сортова колекція жимолості синьої формувалась на дослідній ділянці теплично-оранжерейного комплексу кафедри садово-паркового господарства Уманського НУС за рахунок придбання в різних науково-дослідних установах України та Росії [9].

При живцюванні сортів жимолості синьої користувались методичними рекомендаціями стосовно вегетативного розмноження деревних і кущових рослин.

Досліди з укорінення живців жимолості синьої проводили в умовах дрібнодисперсного зволоження живців та субстрату в період коренеутворення. Вкорінювання проводили в теплицях сезонного використання, що накрите склом товщиною 4 мм, де розміщували гряди 1,0–1,2 м шириною і 10 м довжиною. Живці висаджували на вкорінювання за раніше встановленою площею живлення – 5х7 см. Площа ділянки укорінювання – 30 м²; норма висаджування живців – 350 шт/м².

Для досліджень використовували суміш верхового торфу і річкового піску (у співвідношенні 3:1), що має слабко-кислу реакцію (рН водяної витяжки 6,0–6,4), яка забезпечує оптимальний повітряний, водний і температурний режим середовища для вкорінювання та містить у потрібній кількості всі необхідні елементи живлення.

Температуру і вологість повітря в культивационному середовищі, де вкорінювали живці, вимірювали за допомогою тижневих та добових термографів і гігрографів (М-16АН і М-21АН). У деяких випадках використовували аспіраційний психрометр Асмана і метеорологічні максимальні і мінімальні термометри. Температуру поверхні ґрунту вимірювали метеорологічними термометрами, а температуру на глибині 5, 10, 15 см – ґрунтовими термометрами Савінова.

При розробці агротехнічних заходів, які стимулюють коренеутворення та прискорюють вирощування садивного матеріалу використовували біологічно-активну речовину ауксинової природи – 10% розчин калійної солі α-нафтилоцтової кислоти (КАНО) з нормою витрати 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 мл/л. Заготовлені живці зв'язували в пучки по 40 шт. і занурювали їх базальною частиною на 2-3 см у водні розчини КАНО. Тривалість обробки живцевого матеріалу складала 16–18 годин залежно від постановки досліду.

Після висаджування живців на вкорінювання через кожні 8-12 днів проводили спостереження за ходом регенераційних процесів, відмічали початок і масове калюсоутворення, початок і масове утворення коренів, пробуджування бічних бруньок та їх проростання.

Щоб отримати достовірні дані при аналізах особливо увагу приділяли відбору середньої проби. З кожного варіанту досліду відбирали найбільш типові зелені живці у відповідній фазі ризогенезу. Визначення фенологічних фаз коренеутворення проводили за методикою В.А. Потапова [7], М.Т. Тарасенка [8] і методичними рекомендаціями О.М. Шестопаля [6].

До кінця вегетації у всіх варіантах досліду, пов'язаних із живцюванням, проводили обліки укорінювання живців

та приживлювання їх після пересаджування на дорощування. Визначали також ріст і розвиток кореневої та надземної частини кореневласних рослин із врахуванням числа коренів першого і другого порядків галуження на одному живці, їх довжину і висоту надземної частини кореневласної рослини.

Під час сортування саджанців жимолості після дорощування до першого товарного сорту відносили рослини з діаметром умовної кореневої шийки не менше 8 мм, висотою надземної частини 45 см, з кількістю основних коренів 4 шт. та їх довжиною 50 см. До другого сорту відносили рослини з діаметром кореневої шийки не менше 5,5 мм, висотою надземної частини 35 см, з кількістю основних коренів 2 шт. та їх довжиною 35 см [3].

Основні результати дослідження. Результати досліджень показали практичну можливість розмноження жимолостей методом стеблових живцювання.

Регенераційна здатність у стеблових живців жимолості залежить від багатьох біотичних та абіотичних факторів, перш за все від сорту або форми, строків живцювання, типу живця, використання ростових речовин у стимулюючих концентраціях і експозиціях, створення оптимальних умов укорінювання та ін.

Встановлено, що не всі досліджувані сорти і види жимолості характеризуються високою регенераційною здатністю (табл. 1). Для характеристики індукованого ризогенезу в таблиці внесено лише показники контрольних і оптимальних варіантів з вилученням інформації про малоефективні і летальні експозиції і концентрації фізіологічно активних речовин. Крім того, для зменшення громіздкості таблиці 1. характеризували за відсотком укорінювання лише апікальну частину пагона, хоч в процесі проведення експериментів вивчали й інші його частини – медіальну і базальну [3].

Дані таблиці 1. свідчать про те, що екологічні умови 2011 року впливали на вкоріненість стеблових живців сортів жимолості синьої в умовах дрібнодисперсного зволоження, без обробки ростовими речовинами при живцюванні в 1-й декаді червня менше, ніж сортові особливості і метамерність живця. Коливання відсотку вкорінення за 2011–2012 рр. не перевищували ±5–10%. Вплив метамерності був більший. При цьому найкраще вкорінювались живці, заготовлені з апікальної частини пагона у всіх вивчених сортів жимолості і забезпечили в більшості варіантів найбільший відсоток рослин з приростом понад 10 см.

Дослідження показали, що в умовах Правобережного Лісостепу України зеленим живцям жимолості синьої (не всім сортам) властива висока регенераційна здатність при їх укоріненні в умовах дрібнодисперсного зволоження за рахунок використання ранньовесняних та літніх строків живцювання. Проте кращі результати вкорінення були у живців таких сортів жимолості: Богдана (51,0%), Медведиця (70,4%), Фіалка (54,6%). У живців цих сортів коренеутворювальні процеси проходили інтенсивніше порівняно із живцями, які були заготовлені із таких сортів як: Степова (51,3%), Голубе веретено (42,8%), Томічка (32,4%) і Синя птиця (31,4%).

Вплив регулятора росту проявився вже у перші дні після висаджування живців на вкорінення. В результаті проведення цих дослідів, виявлені оптимальні концентрації водних розчинів фізіологічно активної речовини КАНО залежно від сорту – 10–25 мг/л (табл. 2.).

Так, при оптимальних концентраціях ристрегулятора масове калюсоутворення наступало вже через 5–8 днів після висаджування живців на вкорінювання, а у контрольних живців спостерігалось лише на 20–25 день.

При виявленні оптимальних концентрацій розчину КАНО встановлено, що ефективність їх використання залежить від строків живцювання, тобто від фізіологічного стану пагонів у цей період. Так, при висаджуванні зелених живців на вкорінювання у фазу інтенсивного росту пагонів у довжину (1 декада червня) виявились оптимальними для коренеутворювальних процесів невеликі

Таблиця 1

**Укоріненість стеблових живців сортів жимолості (без обробки ростою речовиною);
живцювання – 1 декада червня**

Сорт, форма	Частина пагона	Укоріненість, %		Число рослин без приросту, %	Число рослин з приростом, %	
		2011 р.	2012 р.		до 10 см	понад 10 см
Богдана	А	50,6	51,0	65,0	24,6	2,1
Дончанка	А	50,4	48,2	55,3	29,1	6,4
Голубе веретено	А	42,8	39,6	81,1	11,7	0
Медведиця	А	70,4	63,2	48,6	38,8	5,0
Синя птиця	А	38,9	31,4	73,4	19,5	0
Томічка	А	32,4	28,2	72,8	21,4	0
Скіфська	А	44,4	40,8	69,3	21,7	0
Степова	А	51,3	49,9	60,0	36,8	0
Українка	А	53,4	51,0	61,4	30,7	5,2
Фіалка	А	54,8	54,6	63,0	32,3	0
НІР ₀₅		0,5	0,4	0,6		

Таблиця 2

Укорінення живців жимолості синьої залежно від впливу КАНО (живцювання 1 декада червня 2012 рр.)

Концентрація ростою речовини, мг/л	Зона пагона	Укорінення, %	Число всіх коренів на рослині, шт.	Довжина всіх коренів на рослині, см	Висота надземної частини, см
Богдана					
Контроль (вода)	А	50,4	67,8	259,0	4,2
	М	32,1	23,1	92,5	0
	Б	44,0	40,2	186,4	1,1
15	А	97,4	168,1	404,7	12,6
15	М	78,8	58,6	156,3	2,1
20	Б	88,8	96,4	205,9	6,8
Голубе веретено					
Контроль	А	38,4	53,2	201,8	3,4
	М	26,9	19,8	82,7	0
	Б	30,0	27,2	99,5	1,8
15	А	92,5	100,2	318,4	11,8
15	М	71,4	46,8	134,6	3,6
20	Б	80,0	61,7	201,0	5,3
Медведиця					
Контроль	А	60,8	165,3	398,8	6,0
	М	39,1	53,2	188,6	2,2
	Б	42,4	114,6	296,3	3,6
15	А	98,6	215,0	505,1	14,3
15	М	80,2	102,4	198,2	4,2
20	Б	92,4	138,9	319,4	8,9
НІР ₀₅		0,3	0,1	0,2	0,07

концентрації КАНО — 5-10 мг/л. При живцюванні напів-здерев'янілих при температурі 25°C, коренів 1-го порядку було в середньому 21–25 шт., а при температурі 15°C — майже у 5–7 разів менше.

Таким чином, на вкоріненість і розвиток зелених живців досліджуваних сортів жимолості синьої позитивний вплив виявила обробка водним розчином КАНО (20 мг/л протягом 12 годин) при температурі розчину 20–25°C. Оптимальні концентрації КАНО у всі строки живцювання значно підвищували регенераційну здатність у живців усіх досліджуваних сортів жимолості та сприяли покращенню розвитку адвентивних коренів і формуванню надземної частини у рослини.

Отже, впровадження технології зеленого живцювання забезпечуватиме найбільш прискорене виробничо-ефективне розширення багатьох декоративних, плодкових і ягідних культур. Вона є незамінною для розмноження видів, форм і сортів жимолості синьої, котрі є в маточних екземплярах в невеликій кількості, а також надає можливість одержувати кореневласні рослини з генетичною однорідністю, фізіологічною і анатомічною цілісністю організму.

В результаті проведених досліджень були виявлені характерні для жимолості синьої (*f. edulis* – *Lonicera coerulea* Turcz.) еколого-біологічні та декоративні властивості, які можуть бути основою для їх використання в озелененні дачних і присадибних ділянок. Це не тільки красивий кущ, але й дуже корисна плодово-ягідна рослина.

Синьоплідна жимолость (*Lonicera coerulea* L.) – зимостійка, невибаглива рослина. Добре розмножується насінням і живцями. Це – розлогий густо гіллястий чагарник з біло-жовтими квітками, темно-синіми ягодами з восковим нальотом. В умовах культури він досягає 1,5–2 м, а максимальних розмірів у віці 7–12 років. Крона округла, напівкуляста, плоско-округла. Скелетні гілки від бурих до сіро-бурих, на багаторічних гілках кора відшаровується вузькими повздовжніми смужками. В квітні місяці він один з перших вкривається ніжно-зеленим листям, а потім слідом за вербою білою плакучою і форзицією зацвітає блідо-жовтими чи зеленувато-білими парними дзвіночками довжиною 1–2 см.

Жимолость синьоплідна – перехреснозапильна рослина. Плоди являють собою супліддя, їх форма різноманітна: циліндрична, веретеноподібна, стручкова, тощо. Забарвлення блакитне з сильним восковим нальотом. Стиглі плоди кисло-солодкі або кислі із слабким ароматом. Довжина ягоди – 1,5–2,5 см, ширина – 0,8–1,8 см, маса – 0,6–1,5 г. Одна ягода містить в собі 8–22 і більше насінин. Насіння дрібне, світло-коричневе до темно-коричневого, в 1г близько 700 насінин.

В плодах жимолості синьоплідної містяться 4–8% цукрів (глюкоза, фруктоза, галактоза), 1–3 % органічних кислот, 1,1–1,5 % пектинових речовин. Вміст вітаміну С становить 90–130 мг%. Сумарна кількість Р-активних речовин (рутин, катехін, антоціани та ін.) – 600–1800 мг%. У невеликій кількості містяться вітаміни В₂ (2,5–3,8 мг%), В₉ (7,2–9,2 мг%), В₆, провітамін А. Ягоди жимолості багаті на йод, марганець, залізо, мідь.

У народній медицині плоди жимолості використовують при розладах травлення, хворобах печінки і жовчного міхура, гіпертонії, серцево-судинних захворюваннях, малярії, недовкрив'ї, ожирінні, як сечогінний засіб. Ягоди мають бактерицидні властивості. У свіжому вигляді плоди використовують як десерт і для переробки на варення, соки, компоти.

Ефект оформлення різних садово-паркових об'єктів жимолостями залежить від врахування їх біологічних і декоративних властивостей і, особливо від того, наскільки гармонічно будуть використані ці властивості в поєднанні з навколишнім природним середовищем і місцевими природно-кліматичними умовами.

Залежно від призначення об'єкта озеленення, жимолості можуть виконувати різні функції: формувати архітектурно-художній образ об'єкта; разом з іншими

рослинами сприяти біологічній рекультиваци земель, поліпшуючи їх рекреаційну стійкість; захищати його від пилу і шуму; регулювати режим вологості і температури тощо.

Для того, щоб озеленення найповніше відповідало різним функціональним потребам, при доборі сортів синьоплідних жимолостей необхідно враховувати їх природні властивості: висоту, колір та форму листка, як під час вегетації, так і восени; колір квіток, строк цвітіння і плодоношення, їх тривалість тощо.

В озелененні населених місць, дачних і присадибних ділянок жимолость синьоплідну пропонуємо використовувати як декоративну, ароматичну, істивну і лікарську рослину для низьких огорож між садовими зонами, закріплення схилів і обривів, низьких бордюрів, живоплотів, поодиноких і групових насаджень, декорування водойм, використовуючи засоби ландшафтного дизайну й архітектури.

Отже, встановлено, що ці рослини мають багато позитивних якостей, які виділяють їх серед інших декоративних кущів, які можна вирощувати майже в усіх регіонах України. Плоди жимолості синьої різняться раннім дозріванням, а самі рослини можуть бути з успіхом впроваджені в озеленення населених місць [1, 3, 4, 9].

Висновки. В результаті досліджень встановлено, що для покращення екологічної ситуації в Україні необхідно широко впроваджувати інтродуковані види родини *Caprifoliaceae* Juss. в озеленення населених місць.

Інтродуковані сорти малопоширеної плодової культури жимолості синьої пропонуємо вирощувати в грядах дрібно-дисперсного зрошення на основі зеленого живцювання у ранні строки (перша декада червня) за обробки регулятором росту та отримувати товарні кореневласні саджанці за один вегетаційний період.

Література

1. Балабак А.Ф. Кореневласне розмноження малопоширених плодкових і ягідних культур / А.Ф. Балабак . – Умань: Оперативна поліграфія, 2003. – 109 с.
2. Ващенко І.М. Декоративные растения в саду / И.М. Ващенко, З.Л. Девочкина. – М.: Колос, 2000. – 142 с.
3. Варлащенко Л.Г. Агробіологічні та технологічні особливості кореневласного розмноження жимолості істивної в умовах Правобережного лісостепу України / Л.Г. Варлащенко // Автореф. дис. – Умань: «Графіка», 2001. – 36 с.
4. Куминов Е.П. Нетрадиционные садовые культуры / Е.П. Куминов. – М.: Фолио, 2003. – 255 с.
5. Левон Ф.М. Загальні сьогоденні проблеми в озелененні міст в Україні / Ф.М. Левон, С.І. Кузнецов // Наук. вісник УкрДЛТУ. Миські сади і парки минуле, сучасне і майбутнє – Львів, УкрДЛТУ, 2001. – Вип. 115. – С. 226–230.
6. Методика економічної та енергетичної оцінки типів плодоягідних насаджень, помологічних сортів і результатів технологічних досліджень у садівництві / М.В. Андриєнко та ін. : За ред. О.М. Шестопаля. – К.: ІС УААН, 2002. – 133 с.
7. Потапов В.А. Методы обработки экспериментальных данных в плодоводстве / В.А. Потапов и др. – М.: Колос, 1997. – 144 с.
8. Тарасенко М.Т. Зелёное черенкование садовых и лесных культур / М.Т. Тарасенко. – М. изд-во МСХА, 1991. – 272 с.
9. Юшев А.А. Жимолость и земляника / А.А. Юшев, Л.А. Бурмистров, А.А. Сорокин. – М: АСТ, СПб: Сова, 2005. – 96с.: ил. – (Атлас растений).

References

1. Balabak A.F. Own-rooted propagation of minor fruit and small-fruit crops. Uman: Operatyvna Poligragija, 2003. – 109 p.
2. Vashchenko I.M., Dievochkina S.L. Ornamental plants in the garden – M.: Kolos, 2000. – 142 p.
3. Varlashchenko L.G. Agrobiological and technological properties of own-root propagation of edible honeysuckle under conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine // Abstract of a thesis – Uman: «Графіка», 2001. – 36 p.
4. Kuminov J.P. Nontraditional horticultural crops – M.: Folio, 2003. – 255 p.
5. Levon F.M., Kusnietsov S.I. General Problems in urban landscape gardening in Ukraine // Collection of research papers "Urban gardens and parks: past, present and future" – Lwiv, 2001. – Issue 115. – P. 226–230.
6. Andrijenko M.V. Methods of economic evaluation and energy estimation of fruit and small-fruits crop plantations, pomology varieties and the results of technological research in horticulture – K.: ІС УААН, 2002. – 133 p.
7. Potapov V.A. Processing methods of experimental data in fruit growing – M.: Kolos, 1997. – 144 p.
8. Tarasenko M.T. Softwood cutting of horticultural and forest crops – M, 1991. – 272p.
9. Jushev A.A. Honeysuckle and wild strawberry – M: АСТ, St. Petersburg: Sovo, 2005. – 96 p: il. – (atlas of plants)

М. І. Парубок

кандидат біологічних наук, доцент
кафедри садово-паркового господарства
Уманського національного
університету садівництва
profcom_univer@mail.ru

УДК 58.08:635.054:712.4(477.46)

Т. В. Мамчур

кандидат с.-г. наук, старший викладач
кафедри садово-паркового господарства
Уманського національного
університету садівництва
mamchur-tv@ukr.net

О. В. Свистун

старший викладач кафедри
садово-паркового господарства
Уманського національного
університету садівництва
61oksana49@mail.ru

ІНТРОДУКЦІЯ РІДКІСНИХ ТА ЗНИКАЮЧИХ ДЕРЕВНИХ І ЧАГАРНИКОВИХ РОСЛИН У БОТАНІЧНОМУ РОЗСАДНИКУ УМАНЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ В ОЗЕЛЕНЕННІ

Анотація. Стаття присвячена вивченню біоморфологічних та екологічних особливостей рідкісних, зникаючих та реліктових деревних і чагарникових видів рослин, їх інтродукції в умовах ботанічного розсадника Уманського національного університету садівництва та перспективи використання в озелененні на об'єктах різного функціонального призначення.

Вивчено біоморфологічні, екологічні та декоративні особливості 10 видів рослин: *Ginkgo biloba* L., *Taxus baccata* L., *Staphylea pinnata* L., *Euonymus nana* Bieb., *Rhododendron luteum* Sweet., *Magnolia kobus* Thunb., *Amygdalus nana* L., *Liriodendron tulipiferum* L., *Hedera helix* L. і *Corylus colurna* L. Проведено порівняльно-морфологічні дослідження інтродукованих видів з гербарними зразками фонду Гербарію кафедри садово-паркового господарства Уманського НУС для підтвердження їх реінтродукції, а також, як перспективних видів для використання в озелененні. Описані інтродуковані види колекційного ботанічного розсадника є маточними рослинами для заготівлі живців з метою забезпечення резерву вихідного садивного матеріалу, який вирощено на основі стеблового живцювання в умовах захищеного ґрунту. Відмічено актуальність проведення досліджень стосовно біологічних основ збереження *ex situ*, узагальнено літературні дані, що стосуються основних напрямків реінтродукції рідкісних, зникаючих і реліктових видів рослин в умови Правобережного Лісостепу України з використанням досвіду їх інтродукції, максимальної охорони та озеленення.

Видовий склад рослин ефектно виглядатиме в озелененні населених місць та у створенні садово-паркових композицій: солітерних і групових насадженнях, партерних газонах, кам'янистих гірках, алеях, парках та скверах.

Ключові слова: інтродукція, *ex situ*, рідкісні, зникаючі, реліктові рослини, ботанічний розсадник, озеленення, охорона.

М. И. Парубок

кандидат биологических наук, доцент кафедры садово-паркового хозяйства
Уманского национального университета садоводства

Т. В. Мамчур

кандидат сельскохозяйственных наук, старший преподаватель кафедры садово-паркового хозяйства
Уманского национального университета садоводства

О. В. Свистун

старший преподаватель кафедры садово-паркового хозяйства
Уманского национального университета садоводства

ІНТРОДУКЦІЯ РЕДКИХ, ИСЧЕЗАЮЩИХ ДРЕВЕСНЫХ И КУСТАРНИКОВЫХ РАСТЕНИЙ В БОТАНИЧЕСКОМ ПИТОМНИКЕ УМАНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА САДОВОДСТВА, ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИХ В ОЗЕЛЕНЕНИИ

Аннотация. Стаття посвящена изучению биоморфологических и экологических особенностей редких, исчезающих и реликтовых древесных и кустарниковых видов растений, их интродукции в условиях ботанического питомника Уманского национального университета садоводства, а также перспективы использования в озеленении на объектах различного функционального назначения.